

TÉMA LÁSKY A ESTETICKÝ IDEÁL DOKONALÉHO MILOVNÍKA V HELANSKÝCH PŘÍBĚZÍCH S BÁSNĚMI:

OPONENTSKÝ POSUDEK NA DIZERTAČNÍ PRÁCI MARTINA TIRALY

V této dizertační práci oslovil Martin Tirala jedno z nejdůležitějších témat klasického japonského písemnictví, které dosud nebylo zevrubně a do hloubky probádáno.

Práce pojednává především o otázkách vzniku, datování, autorství a významu *Ise monogatari* (*Příběhů z Ise*) a zároveň o způsobu narativní výstavby tohoto díla. Dále rozebírá klíčovou historickou postavu básníka Ariwary no Narihiry, který byl nejspíše protagonistou tohoto textu. Značnou a zaslouženou pozornost věnoval autor výkladu básníkovu charakteru v kontextu středověkých komentářů o *Ise monogatari* (dále *IM*) a otázce pozvolného narůstání kompozitního portréту hrdiny, který už je fiktivní a vzdaluje se historické postavě slavného básníka.

Tirala se ve své disertační práci zabývá nejen různými historickými přístupy k tématu lásky, ale samotným pojetím lásky v kultuře tak odlišné jako je japonská. Téma lásky je v jeho pojetí a interpretaci organicky spojeno se souborem historických reálií ranného a středního období Heian (z nichž ty nejměrodatnější a nevlivnější autor čtenáři vystižně přibližuje), kdy vznikaly básně a příběhy, v nichž jedním ze základních zdrojů poetické inspirace je idealizovaná láska. *Příběhy z Ise* jsou dílem, které má pro hlubší pochopení starší japonské literatury – jak poezie tak prózy – zcela stěžejní význam. Autora tohoto modelového *monogatari* se nepodařilo určit, jedná se zřejmě o dílo, k němuž přispělo mnoho autorů. Avšak narativní postupy, užité v tomto textu, ovlivnily pozdější japonskou literaturu natolik, že si z něj básníci i vypravěči příběhů po tisíc let brali svou inspiraci. Tirala podrobně popisuje nejen historické pozadí heianské dvorské společnosti, ale sleduje i proměny poetického zobrazení milostných vztahů a představ o podobě ideálního muže u velkých ženských autorek, zejména u té nejvýznamnější z nich, paní Murasaki Šikibu ve slavném *Příběhu prince Gendžiho*.

Centrálním motivem a nejobjevnější částí Tiralovy práce je pokus o doložení hypotézy, že *Příběhy z Ise* jsou modelovým vyprávěním (*master narrative*) japonské prózy, a speciálně tradice *monogatari*. Počínaje britským japanistou Astonem považovali totiž mnozí odborníci výstavbu *IM* za epizodickou, ale Tirala v kapitole *Tématická výstavba Příběhů z Ise* přesvědčivě dokládá, že epizody jsou komponovány podobně jako hudební skladba – autor výstižně srovnává kompozici *IM* s lyrickou symfonií – a uspořádání celého díla tedy nelze považovat za náhodné. Stejně jako v dokonalé hudební skladbě, i tady se jednotlivé motivy neustále s jistými obměnami opakují, vzájemně doplňují, ovlivňují a tvořivě rozvíjejí. Mezi hlavní organizační principy *IM* řadí Tirala důraz na střídání a na poetiku ročních období, způsob, jakým jsou uspořádány básně například ve sbírce *Kokin wakašů*.

Konkrétním rozbořením textu, především známé klíčové epizody putování do vyhnanství místem, zvaným Osmimostí, dokazuje Tiralova názorně, jak toto vzorové vyprávění svým nostalgickým důrazem na poetickou vytríbenost minulosti vytváří svou nehybnou autoritu. Ve své idealizaci a oslavě "zlatého věku" se *IM* podobá mnoha velkým příběhům světového klasického dědictví.

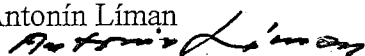
Velmi zajímavá a přínosná je závěrečná kapitola *Téma lásky v pozdějších dílech žánru monogatari*, v níž autor aplikuje své poznatky a závěry z rozboru *IM* a dle praxe japonských odborníků rozděluje žánr *monogatari* na *cukurimonogatari* neboli vymyšlené příběhy a *utamonogatari*, čili příběhy, jež spojují pásmo básní tak jako *IM*. Podrobným srovnáním s výstavbou *Jamato monogatari*, v němž je shluk 173 epizod skutečně seřazen celkem náhodně a bez hlubších souvislostí, stejně tak jako v *Heičú monogatari* a *Takamura monogatari*, dokazuje autor, jak promyšleně je vlastně zkomponováno *IM*. Pro porozumění žánru *utamonogatari* je pak velice důležité i Tiralovo podrobné srovnání pojetí hrdiny a narativních postupů v *Příběhu prince Gendžiho* a *IM*. Tvrzení, že bez *IM* by pravděpodobně nikdy nevznikl *Gendži* je velice odvážné, ale celkem vzato s ním na základě autorovy přesvědčivé argumentace bez výhrad souhlasím.

V bibliografii by bylo dobré přidat odkaz k Nakaniši Susumuovi (*Allegories of Desire: Poetry and Eroticism in IM*) a Richardu Bowringovi (*IM: A Short Cultural History*).

ZÁVĚREČNÉ ZHODNOCENÍ:

Podle mého názoru se jedná o průkopnickou a originální práci, která je založena na pečlivém prostudování a důsledném promyšlení primárních pramenů i rozsáhlé kritické literatury jak v japonštině, tak v evropských jazycích. Tiralova dizertace poskytuje zcela nové a objevné pohledy na jedno z nejvlivnějších japonských *monogatari* a svým důrazem na jeho vzorové aspekty přínosně osvětluje narativní principy japonské klasické prózy. Doporučuji, aby tato vynikající práce byla přijata jako doktorská dizertace na Karlově univerzitě.

Antonín Líman

3. května 2009 ve Vancouveru, B.C.